

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
міжнародної економіки і менеджменту
Протокол № 1 від 28.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ДЬО ДІЛДЖЕНС

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

05 «Соціальні та поведінкові науки»
051 «Економіка»
другий (магістерський)
«Міжнародна економіка»

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова
українська

Розробник
к.е.н., доцент

Марина КІПА
Світлана ДОБРИНЬ

Завідувач кафедри
міжнародної економіки і менеджменту

Надія ПРОСКУРНІНА

Гарант програми

Людмила ПІДДУБНА

Харків
2023

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Дью ділідженс» відноситься до циклу професійної та практичної підготовки, відноситься до групи вибіркового дисциплін підготовки магістрів за спеціальністю 051 «Економіка». Знання, отримані в результаті її вивчення, допоможуть студентам вирішувати широке коло завдань – проводити аналіз діяльності підприємства, оцінювати юридичні, фінансові і податкові ризики, а також розробляти план заходів по їх зниженню які дозволять підприємству досягти поставлених цілей.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Дью ділідженс» є формування теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для професійної діяльності в сфері управління підприємством: це формування повного уявлення про реальний фінансовий стан компанії і про всі ризики, які можуть надати на нього негативний вплив.

Завдання навчальної дисципліни «Дью ділідженс» полягає у вивченні теоретичних та практичних аспектів вибору і застосування конкретних засобів та інструментів для аналізу діяльності підприємства, оцінювати юридичні, фінансові і податкові ризики, а також розробляти план заходів по їх зниженню які дозволять підприємству досягти поставлених цілей.

Об'єктом навчальної дисципліни є сучасні методи та інструменти аналітичного оцінювання діяльності підприємства а також юридичних, фінансових і податкових ризиків

Предметом даної навчальної дисципліни є теоретичні основи та методичні підходи до проведення оцінювання діяльності підприємства а також юридичних, фінансових і податкових ризиків що дозволить розробити комплекс заходів по їх зниженню для досягнення підприємством поставлених цілей.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH1	СК1, СК3
PH2	ЗК2
PH7	СК1, СК3, СК7
PH8	ЗК2, СК1, СК3
PH12	СК3, СК7
PH13	СК8,
PH16	СК10

де, РН1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

РН2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

РН7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

РН8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

РН12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

РН13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

РН16. Обґрунтовувати вибір найбільш ефективних управлінських рішень та бізнес-стратегій розвитку міжнародної економічної діяльності.

ЗК2.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

СК1.Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК3.Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК6.Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

СК7.Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

СК8.Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК10.Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Специфіка застосування Due Diligence

Тема 1. Сутність та основні цілі проведення Due Diligence.

Сутність та особливості дью ділідженс. Види дью ділідженса. Дефініції поняття «Due Diligence». Етапи розвитку процедури дью ділідженса. Види та основні функції дью ділідженс. Алгоритм проведення процедури дью ділідженс.

Тема 2. Технологія Due Diligence та аудит: схожі риси та розбіжності

Основні відмінності аудиту та дью ділідженс. Схожі риси дью ділідженсу і аудиту Особливості правового регулювання аудиту та дью ділідженс. Вимоги до виконавців проведення аудиту та дью ділідженс. Особливості оформлення результатів аудиту і дью ділідженс

Тема 3. Due Diligence як невід'ємний елемент процедур злиття і поглинання

Злиття і поглинання («mergers and acquisitions» – M&A) у формуванні глобальної системи світового господарства. Види та класифікація злиттів і поглинань компаній. Принципи ефективності процедури злиття і поглинання. Оцінка ефективності злиття та поглинання підприємств

Тема 4. Особливості Due Diligence проблемного підприємства.

Визначення слабких сторін на підприємстві за допомогою процесу Due Diligence. Алгоритм проведення аналізу підприємства: оцінка ринкових активів бізнес-діяльності, оцінка вартості бізнесу. Переваги компанії від проведення оцінки діяльності. Методи проведення оцінки. Особливості витратного підходу в оцінці бізнесу. Особливості дохідного підходу в оцінці бізнесу. Особливості порівняльного підходу та методи його проведення. Інвестиційна оцінка підприємства. Оцінка вартості малого бізнесу.

Змістовий модуль 2. Види проведення процедури Due Diligence та їх основні компоненти

Тема 5. Особливості операційного Due Diligence.

Цілі операційного дью ділідженс: аналіз існуючої системи управління компанією, оцінка якості її управління, ризики управління бізнесом в цілому і ефективність роботи підприємства .

Основні процедури операційного дью ділідженсу: аналіз історії та перспектив розвитку компанії; аналіз організаційно-правової форми компанії; оцінка ефективності організаційної структури і рівня корпоративного управління; оцінка менеджменту і персоналу компанії, оцінка зовнішнього середовища функціонування бізнесу; системи контролю якості по всіх рівнях структури; систем закупівель і продажів; функціональної та організаційної структури і кадрової політики компанії; аналіз і оцінку кадрового потенціалу; ефективності виробничих і інжинірингових процесів, інвестиційної програми.

Тема 6. Особливості юридичного Due Diligence.

Випадки необхідності комплексного юридичного дью ділідженс: придбання активів, продаж або купівля бізнесу в рамках злиття, поглинання або партнерства, перевірка топ-менеджментом або материнською компанією поточного стану компанії. Об'єкти правового дью ділідженсу: структура організації й повноваження дочірніх підприємств, розподіл дивідендів і майна організації, порядок випуску акцій, об'єкти інтелектуальної власності компанії, оформлення прав на нерухомість, дотримання трудового законодавства, оформлення взаємин з постачальниками та питання збуту, наявність дозволів, що стосуються прав на видобуток корисних копалин, будівництво та інші дозвільні процедури.

Тема 7. Особливості фінансового Due Diligence.

Загальна оцінка якості ведення обліку. Аналіз дохідної частини, зокрема методика визнання, структура й динаміка. Аналіз видаткової частини, зокрема структура, динаміка, виявлення нетипових статей витрат. Необоротні активи: аналіз структури, ступеня зносу виявлення об'єктів, що не стосуються основної діяльності коментарі щодо обмеження на використання (застави, арешти та інше), виявлення знецінених активів. Оборотні активи: аналіз структури й динаміки, виявлення неліквідних оборотних активів, простроченої дебіторської заборгованості, фіктивних і/або неповоротних фінансових вкладень. Борги й зобов'язання: виявлення позабалансових зобов'язань, аналіз структури й динаміки заборгованостей, виявлення простроченої кредиторської заборгованості та особливих умов погашення наявної заборгованості. Аналіз умовних зобов'язань (поруки, видані в забезпечення боргів третіх осіб, потенційні штрафи тощо), аналіз подій після звітної дати. Додаткові блоки, узгоджені із замовником.

Тема 8. Особливості податкового Due Diligence.

Перевірка своєчасності подання податкової звітності та сплати податкових зобов'язань. Перевірка правильності заповнення податкової звітності. Перевірку застосовуваних податкових ставок, податкових пільг і звільнень. Аналіз результатів комплексних і інших перевірок податковою службою. Аналіз наявних суперечок з податковою службою. Оцінка грошової величини виявлених податкових ризиків і складання рекомендацій щодо їхнього усунення. Підтвердження суми податкових збитків і ПДВ кредиту.

Тема 9. Особливості маркетингового Due Diligence.

Основні підходи до оцінки ефективності маркетингової діяльності. Алгоритм оцінювання ефективності маркетингової діяльності. Часткові показники ефективності маркетингової діяльності. Рівні ефективності маркетингової діяльності підприємства.

Перелік практичних (семінарських) та / або лабораторних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Сутність та основні цілі проведення Due Diligence.	Вивчення та доповнення матеріалу лекції на тему: «Характеристика та основні завдання проведення процедури Дью-Дилідженс», М&А як специфічний напрямок фінансової діяльності підприємств
Тема 2. Технологія Due Diligence та	Вимога обов'язковості проведення аудиту і дью

Назва теми та / або завдання	Зміст
аудит: схожі риси та розбіжності.	діліджесу в Україні. Основні види звітності, її складові частини.
Тема 3. Due Diligence як невід'ємний елемент процедур злиття і поглинання та угод прямого інвестування.	Особливості ринку злиття та поглинання (M&A). Процеси M&A, основні етапи трансакції та фактори успіху. Аналіз наслідків процесу злиття (Merger consequences analysis)
Тема 5. Особливості операційного Due Diligence.	Аналіз існуючої системи управління компанією, оцінка якості її управління, ризики управління бізнесом в цілому і ефективність роботи підприємства.
Тема 6. Особливості юридичного Due Diligence.	Випадки необхідності комплексного юридичного дью ділідженс: придбання активів, продаж або купівля бізнесу в рамках злиття, поглинання або партнерства, перевірка топ-менеджментом або материнською компанією поточного стану компанії.
Тема 7. Особливості фінансового Due Diligence.	Показники дохідності, ліквідності та фінансової стійкості. Визначення взаємозв'язку між стратегічним аналізом та фінансовими показниками компанії.
Тема 8. Особливості податкового Due Diligence.	Оцінка грошової величини виявлених податкових ризиків і складання рекомендацій щодо їхнього усунення. Підтвердження суми податкових збитків і ПДВ кредиту.
Тема 9. Особливості маркетингового Due Diligence.	Аналіз часткових показників ефективності маркетингової діяльності. Визначення рівня ефективності маркетингової діяльності підприємства.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Сутність та основні цілі проведення Due Diligence.	Зацікавлені сторони в проведенні дью ділідженсу.
Тема 2. Технологія Due Diligence та аудит: схожі риси та розбіжності.	Порівняльна характеристика методики проведення аудиту і дью ділідженсу. Шляхи адаптації процедури дью ділідженс до українських умов
Тема 5. Особливості операційного Due Diligence.	Провести аналіз історії та перспектив розвитку обраного підприємства.
Тема 6. Особливості юридичного Due Diligence.	Структура організації й повноваження дочірніх підприємств, розподіл дивідендів і майна організації, порядок випуску акцій.
Тема 7. Особливості фінансового Due Diligence.	Методики внутрішньої оцінки вартості бізнесу на основі дисконтованого грошового потоку (Discounted cash flow analysis) та фінансового левереджу (Leveraged buyout analysis)
Тема 8. Особливості податкового Due Diligence.	Своєчасне подання податкової звітності та сплати податкових зобов'язань. Перевірка правильності заповнення

	податкової звітності
Тема 9. Особливості маркетингового Due Diligence.	Проаналізувати ефективність маркетингової діяльності досліджувану компанію.

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та / або лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні лекції з наочною демонстрацією:

Тема 1. Сутність та основні цілі проведення Due Diligence.

Тема 2. Технологія Due Diligence та аудит: схожі риси та розбіжності

Тема 5. Особливості операційного Due Diligence.

Тема 6. Особливості юридичного Due Diligence.

Тема 7. Особливості фінансового Due Diligence.

Тема 8. Особливості податкового Due Diligence.

Проблемна лекція:

Тема 3. Due Diligence як невід'ємний елемент процедур злиття і поглинання

Тема 4. Особливості Due Diligence проблемного підприємства.

Тема 9. Особливості маркетингового Due Diligence.

Гра-симуляція:

«Інвестиції у власний бізнес»

«Як створити джерело пасивного доходу»

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

для дисципліни «Міжнародний бізнес-аналіз» з формою семестрового контролю екзамен (іспит):

максимальна сума – 60 балів;

мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії. Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

для дисципліни «Міжнародний бізнес-аналіз» з формою семестрового контролю екзамен (іспит) – сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль:

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (2 роботи по 4 бали), письмова контрольна робота (2 роботи по 8 балів), колоквиум (2 роботи по 18 балів).

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Другий (магістерський) рівень вищої освіти
Спеціальність «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка».
Семестр 1
Навчальна дисципліна «Дью ділідженс»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (10 балів)

Підприємство розглядає чотири альтернативні варіанти інвестування, для яких передбачаються такі грошові потоки (таблиця). Передбачаючи, що ціна авансованого капіталу складає 17 %, необхідно вибрати найкращий проект виходячи з критерію:

- а) Чистий приведений ефект NPV;
- б) Індекс рентабельності інвестицій PI;
- в) Термін окупності PP.

Таблиця

Вихідні дані для розрахунку

Проект	Базові інвестиції	Грошові потоки за роками		
		1 рік	2 рік	3 рік
1	15000	5000	7000	10000
2	13000	6000	5000	11000

Завдання 2 (10 балів)

Визначте вартість земельної ділянки та вартість удосконалень за наступними даними:

- чистий операційний дохід – 120 000грн.;
- коефіцієнт капіталізації для удосконалень – 18%;
- коефіцієнт капіталізації для землі – 16%;
- частка землі у вартості об'єкту – 0,2.

Завдання 3 (10 балів)

Інвестор придбав актив А на 200 тис. грн., актив В на 150 тис. грн. за рахунок власних коштів. Також інвестор займає 800 тис. грн. під 12% і інвестує в актив А.

- Очікувана дохідність активу А дорівнює 20%, активу Б 18%.
- Визначити очікувану дохідність сформованого портфеля.

Завдання 4 (10 балів)

Надайте порівняльну характеристику дью ділідженсу та аудиту: визначте спільні сторони та розбіжності.

Критерії оцінювання іспиту

Бал	Критерії оцінювання
2	Студент стикається зі значними труднощами при аналізі економічних явищ і процесів, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні. В завданні допущені значні математичні помилки, відсутні висновки та вірна відповідь.
4	При виконанні завдань показано часткове вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання поставлених задач. Наведені простіші початкові формули без будь-яких пояснень, почав розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки, отримана відповідь невірна, відсутні висновки
6	При виконанні завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Припускається наявність незначних арифметичних помилок, але методичний підхід до вирішення завдання є вірним (тобто припущені неточності у розрахунках певних показників), використано типовий алгоритм з частковим поясненням зроблені узагальнені висновки.
8	Виконав вірно всі дії за типовим алгоритмом але не запропонував альтернативні алгоритми вирішення завдання, надав пояснення до проведених розрахунків не в повному обсязі та зробив узагальнені висновки
10	Завдання виконані як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом. При виконанні завдань студент застосовує системні знання навчального матеріалу, робить аргументовані та обґрунтовані висновки щодо отриманих результатів. При розкритті запитання дотримано логіку, структуру та стиль викладення матеріалу, обґрунтовано позицію автора щодо розглянутої проблеми, наведено основні напрямки її вирішення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Використання Due Diligence в обґрунтуванні передінвестиційних рішень у секторах національної економіки: колективна монографія /Балджи М.Д., Доброва Н.В., Карпов В.А. [та ін.]; Одеський національний економічний університет. – Одеса: ПромАрт, 2018. – 335 с.

2. Берест М. М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник : [Електронне видання] / М. М. Берест. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 164 с. – Режим доступу: http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/18549/1/2017-%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82_%D0%9C_%D0%9C.PDF

3. Використання Due Diligence в обґрунтуванні передінвестиційних рішень у секторах національної економіки: колективна монографія / Балджи М.Д., Доброва Н.В., Карпов В.А. [та ін.]; Одеський національний економічний університет. - Одеса: ПромАрт, 2018. - 335 с.

4. Назаренко І. М. Фінансовий дью ділідженс : сутність та функціональна місія в системі управління підприємством [Електронний ресурс]. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Управління розвитком соціально-економічних систем» (присвячена 70-річчю кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту). - Харків : ХНТУСГ, 2018. - С. 182-184

Додаткова

5. Безус А. М., Шафранова К. В., Шевчун М. Б. Застосування процедури дью ділідженс як важеля зменшення інформаційних ризиків при здійсненні емісії цінних паперів // Інвестиції: практика та досвід. - 2018. - № 9. - С. 50–53.

6. Кармазіна Н. В. Адаптивний механізм процедури дью ділідженс для виявлення ризиків під час придбання бізнесу у регіонах України. // Економіка та держава. - 2020. - № 5. - С. 37–41.

7. Головацька С. І., Курак А. І. Забезпечення майбутніх витрат і платежів у процесах «дью ділідженс» та управління ризиками підприємства // Бізнес Інформ. - 2019. - №3. - С. 394–398. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-394-398>

Інформаційні ресурси

8. Сторінка навчальної дисципліни «ДЬЮ ДІЛІДЖЕНС» у ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=9604>

9. Сайт Держкомстату України www.ukrstat.gov.ua

10. Сайт нормативних документів України [http:// search.ligazakon.ua](http://search.ligazakon.ua)

11. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL:<http://www.minfin.gov.ua/>.

12. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua>